

Euskaldunen aztarrenak Mexikon

Aurtengo irailean "Euskalerriko Adiskideen Elkarteak" bere Historia IV. Mintegia Mexikon ospatu du. Mintegi honetan XVII.mendean Elkartearen partaide eta Mexikoren garapenean parte hartu zuten zenbait pertsonen lanak azaldu ziren, Mexikoko "Unibertsitate Iberoamerikarra" eta "El Colégio de las Vizcainas" konferentzia-gune zirela.

"Euskalerriko Adiskideen Elkartearen" espedizioa 1993ko irailaren 1ean iritsi zen Mexiko hiriburura, bertan "Zerbitzu kultural eta Erre-
kreatiboen Elkarte Internazionalako" zenbait partaide haien zain ze-
goela.

Hurrengo goizean espedizioaren partaide bakoitzaren eta euskal presentzia nabarmena duten Mexikoko erdialdeko zenbait herrietan zehar egingo zen bidaiaren aurkezpenari ekin zioten.

Egun berean hiriburutik 220 kilometrotara dagoen *Querétaro* hirira abiatu ziren. Hiri honek 370.000 biztanle ditu eta bertan Santa Cruz monjetxea miretsi ahal izan zuten. Monjetxe hau aintzinean chichimeca eta espainolekin iritsitako beste indioen arteko tirabirak izan zireneko lurralde gainean eraikia zen. Bera izan zen iparraldeko lurren kristau fedearen zabalkunde-gune. Hiri honen kale, izkin eta arkitek-
tuak espedizioan utzi zuten aztarna eta inpresioa ezinobea izan zen.

Bazkalostean 300 kilometrotara dagoen *San Luis de Potosí*-rako bidaiari hasi zuten, han ekintza akademiko bat izan zutela bertako Artxibo Historikoan. Artxiboaren zuzendariak eta espediziozko Jose Ignacio Telletxeak, Elkartearen eta *San Juan de Potosí*-ko zenbait biztanleren artean egondako harremanei buruzko hitzaldi bat eman zuten.

Hurrengo egunean hiriko zoko nabarmenenak ikuskatu ahal izan zituzten, haien artean Carmeneko Santutegia, Arantzazuko Kapera eta hiriko plaza. Ondoren *Zakatekas*-ko bidea hasi zuten. Bertan katedrala, VII eta VIII. mendetan ustiratutako zilar meatzeak, Pedro Coronel-en museoa, Justizi Jauregia (aintzinean Manuel de Rétegui-ren etxea), Bufaren muinoa eta Patrozinioko Amabirjinaren eliza mirestu ahal izan

zituzten. Espedizioari Udaletxean talde munizipalak ongietorria eman zion. Ekitaldia amaitzean hiriko ospite berezi izendatu zituzten. Hiri honetan ere euskal aztarrenak ugariak ziren. Oñate, Tolosa eta Ansa euskaldunenak nabari.

Irailaren 4ean 130 kilometrotara dagoen *Agascalientes*-en epe labur bat egon ondoren, *Zacatecas*-ekin batera Mexiko erdi-iparraldean dagoen meatzgune garrantzitsuenera iritsi ziren, *Guanajato*-ra alegia. Meatzeak ikusteaz aparte, mexikar barrokoaren adibide garbia den elizak txundituta utzi zituen.

Ikuskatu ahal izan zuten hurrengo hiria *San Miguel Allende* izan zen. Hiri honetan, Mexikoko independentzian parte nabaria izan zuen jatorrizko euskalduna dugun Ignacio Allende jaio zen etxean egon ziren, gaur egun museo bihurtuta dagoena. Hirian dauden beste erai-kuntza garrantzitsuak ere bisitatu zituzten, esate baterako, Allende Institutua, "La Canal", Inkisidorearen Etxea eta Udaletxe Jauregia. Azken honetan talde munizipal osoak ongietorria eman zien.

Euskal aztarrena ugari dagoen hiri guzti hauek mirestu ahal ondoren, Mexiko hiriburura itzuli ziren irailaren 6an. Egun berean Euskal Parlamentuaren Lehendakaria eta zenbait partaide gehitu ziren, hala nola, Eusko Jaurlaritzako Kultura Kontseilaria den Joseba Arregi. Guztiak batera *Puebla* ikustera joan ziren, bertan katedrala eta Errosarioko Kaperaren edertasuna ikusi ahal izan zutela. Egun horretan ikuskatu zuten azken hiria *Tlaxcala* izan zen. Hiri honetan Elkartearen partaide nabaria eta Bergarako Mintegiaren zuzendaria izaniko Lardizabal jaio zen.

Irailaren 7an, dagoeneko Mexiko hiriburuan, Historiako IV. Mintegiari hasiera eman zioten Joseba Leizaolak, Euskal Parlamentuaren Lehendakariak, Joseba Arregi Kontseilariak, "Euskalerriko Adiskideen Elkarteko" zuzendaria den Miguel de Unzuetak, Espainiako Enbaxadaren kultura gaietan arduraduna den F. Corugedok, Unibertsitate Iberoamerikarraren Errektorearen errepresentazioan Guillermo Martinez del Camposek, eta abarrek.

Egun horretatik irailak 9ra bitarte, zenbait hitzaldi eman zen. Hauetan Mexikon Elkartearen parte ziren meatzari, merkataria eta lurjabe euskaldunak gai. Besteen artean, Manuel Jesús González, Gonzalo Anes, Monserrat Garate, Elías Trahulse, Jose Ignacio Telletxea, Eduardo Flores, José Ruiz de Esparza, Emilio de Felipe, Rebeca de Gortari, Idoia Arrieta, Juan Bautista Olaetxea, Roberto Moreno, Maria

Lourdes Ibarra, Pedro Ramos, Juan Vidal Abarca, Alberto Saladino, Guillermo Etxeberria eta Luis Mari Mujika izan ziren hizlari.

Irailaren 9an mintegiari amaiera eman zitzaion. Mintegiak iraun zuen bitartean ugariak izan ziren ekitaldi ofizialak. Euskal Herrira itzulzeko garaia iristean denek euskal kultura gehiago ezagutarazi eta zabaldu zutenaren sentsazioa zuten.

Dena dela, nahiz eta garbi egon euskal presentzia Ameriketako ugaria dela, garbi utzi behar da euskaldun haiek lur haien menderatzaile agertu zirela; ez ziren morroi bezala joan, baizik eta nagusi bezala; ez ziren indio kulturaren alde jarri, baizik eta krioilo gisa afinatu ziren han, honela kolonialismoa indartuz. Euskal kulturaren aintzindari den euskarari buruz esan behar da, gainera, lehen generaziotan mantendu zela hizkuntza, baina gero zeharo galdu zutela. Beraz euskal presentzia nabaria Mexikon, baina ez pentsatzen den bezain positiboa.

Bistan da bidai honek bi herri gehiago hurbiltzeko balio izan duela, azken finean, gure kultura euskalduna aberastuz eta ezagutaraziz; beraz, espedizioaren helburua bete da.

Nerea Mujika Aranda